

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Aleksander Stępkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Grzegorz Żmij

w sprawie z protestu D. M. i M. M.

przeciwko ważności referendum ogólnokrajowego zarządzonego na dzień 15 października 2023 r.,

przy udziale Prokuratora Generalnego oraz Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 5 grudnia 2023 r.,

postanawia:

wyrazić opinię o bezzasadności protestu.

[SOP]

UZASADNIENIE

Pismem z 25 października 2023 r. (data nadania w placówce pocztowej) D.M. (dalej: „skarżąca”) wniosła protest przeciwko ważności referendum ogólnokrajowego, zarządzonego na dzień 15 października 2023 r.

Postanowieniem Sądu Najwyższego z 29 listopada 2023 r. połączono sprawę o sygn. akt I NSW 1709/23 (z protestu M.M. – matki skarżącej) ze sprawą o sygn. akt I NSW 1681/23, celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygn. akt I NSW 1681/23.

Skarżąca zarzuciła, że w Obwodowej Komisji Wyborczej nr [...] w B. doszło do naruszenia zasady tajności głosowania, poprzez nienależytą organizację lokalu wyborczego oraz sposobu poświadczania przez wyborców swym podpisem faktu wydania kart do głosowania przez Obwodową Komisję Wyborczą. Skarżąca wskazała, że lokal wyborczy posiadał jedną ze ścian wyłożoną prawie w całości lustrami, a jedno ze stanowisk do głosowania odbijało się w lustrach.

W proteście wskazano również, że członkowie Obwodowej Komisji Wyborczej nie stosowali nakładki przesłaniającej na listach wyborczych, podczas przedkładania list wyborczych do podpisu przez wyborcę po otrzymaniu kart do głosowania, więc można było przejrzeć, który z wyborców uczestniczył już w głosowaniu.

Skarżąca podniosła również, że na naruszenie zasady tajności głosowania, wpływ miała wysoka frekwencja wyborcza.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 851 ze zm.; dalej: „u.r.o.”) protest przeciwko ważności referendum może być oparty wyłącznie na podstawie zarzutu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko referendum lub naruszenia przepisów ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyniku referendum. Stosownie do art. 34 ust. 2 u.r.o., do warunków i trybu wnoszenia protestu przeciwko ważności referendum stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 2408, dalej: „k.wyb.”).

Zasada tajności ma gwarantować utrzymanie w tajemnicy wyboru, jakiego dokonała osoba biorąca udział w głosowaniu. Poszanowanie tej zasady zapewnia się w szczególności podejmując działania, o których mowa w art. 52 § 5a oraz art. 42 § 1 k.wyb.

Zgodnie z art. 156 § 1 i art. 186 § 1 k.wyb. właściwe przygotowanie lokali wyborczych, w tym przygotowanie odpowiedniej liczby łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania, należy do zadań wójta, burmistrza

lub prezydenta miasta. Z tego względu, ewentualne zaniedbania tych organów mają miejsce przed rozpoczęciem głosowania i nie dotyczą samego głosowania, ani tym bardziej ustalenia jego wyników i dlatego, w świetle art. 33 ust. 1 u.r.o. nie mogą stanowić przedmiotu protestu wyborczego.

Skarżąca nie twierdzi, że konkretna osoba nie była w stanie zachować w tajemnicy treści swoich wyborów, a jedynie wskazuje na utrudnienia, jakie wynikały z faktu zorganizowania lokalu wyborczego w pomieszczeniu o oszklonej jednej za ścian. Skarżąca nie twierdzi również, że członkowie Obwodowej Komisji Wyborczej podejmowali działania mogące doprowadzić do ujawnienia przez kogoś spośród głosujących, treści dokonanego wyboru.

Określenie w poszczególnych przepisach k.wyb. zasady tajności w relacji do samego aktu głosowania (np. art. 52 § 5 i § 5a k.wyb.) pozwala wyprowadzać z tej zasady szczególnego rodzaju prawo wyborcy, do dokonania wyboru w sposób pozwalający zachować jego treść nieznaną osobom postronnym. Z art. 52 § 5 k.wyb. wynika, że konieczne jest zagwarantowanie istnienia takiego miejsca w lokalu wyborczym, które zapewni tajność głosowania, co przy uwzględnieniu treści art. 52 § 5a k.wyb. oznacza, że wyborca powinien mieć możliwość zapoznania się w sposób nieskrępowany z treścią karty do głosowania, jak również mieć możliwość wypełnienia jej w sposób niewidoczny dla innych osób. Stwierdzenie naruszenia tych przepisów musiałoby się więc sprowadzać do ustalenia, że w lokalu wyborczym w ogóle nie było takich miejsc. Skarżąca takich zarzutów nie stawia, sugerując jedynie zbyt małą liczbę miejsc zapewniających tajność lub miejsca niedostatecznej, w jej ocenie, jakości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 1 lipca 2019 r., I NSW 50/19).

Istotnym celem zapewnienia tajności głosowania jest przeciwdziałanie działaniom agitacyjnym, polegającym na manifestowaniu dokonanego wyboru i oddziaływaniu na wyborcę ze strony osób trzecich. Nie zostało natomiast wykazane, aby zaobserwowane zdarzenia miały taki charakter (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2019 r., I NSW 53/19).

Odnosząc się do podniesionej w proteście kwestii wysokiej frekwencji, wskazać należy, że z przepisów k.wyb. nie wynika uprawnienie członków obwodowych komisji wyborczych dotyczące unikania zatłoczenia lokalu

wyborczego. Mimo tego, że przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ma obowiązek dbania o utrzymanie porządku w komisji, nie ma on prawa np. niewpuszczenia do lokalu wyborczego wyborców, nawet w przypadku przebywania dużej liczby wyborców w lokalu, pod warunkiem, że w lokalu panuje porządek i zachowana jest powaga głosowania. Większe zatłoczenie lokalu zmusza jedynie wyborców do poświęcenia większej ilości czasu na oddanie głosu, a nie do jawnego głosowania.

Żadne ze wskazanych przez skarżące okoliczności nie wskazują na naruszenie zasady tajności głosowania, a w proteście wskazano subiektywną ocenę, że miejsca zapewniające tajność głosowania, według oceny skarżącej, były w zbyt małej liczbie.

Dlatego na podstawie okoliczności wskazanych w proteście należało uznać go za niezasadny, w oparciu o art. 242 § 1 i 2 k.wyb. w zw. z art. 34 ust. 2 u.r.o.

Z uwagi na wskazane okoliczności, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[ms]

[ał]